

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

1. szám 1892.	KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.	251. sz. 1912.
------------------	-------------------------------------	-------------------

Vándorlás a Déli Kárpátokban.

II. Bucsecs, Királykő és Keresztényhavas (Schuler).

Irta: Dr. Ruzitska Béla.

Julius második felében a Fogarasi-Havasokban, a Szurul hegytől kezdve a Bulea-völgyig megtett gerincvándorlásszerű kirándulásunk szerencsés bevégzése után, hárman *Kerc* község vasúti állomására érkeztünk*, honnan a délután induló vonattal Fogaras, illetőleg Brassó felé vettük útunkat, azzal a szándékkal, hogy a Déli-Kárpátok egy másik híres szépségű vidékén, az érdekes *Brassói-hegységben* tegyünk még néhány napra terjedő kirándulást. Célunk az volt, hogy e vidék legmagasabb csúcsait, a Bucseest, Királykő és Keresztényhavast megmásszuk.

Eleinte a széles, termékeny, községekkel gazdagon megáldott Olt-, vagy Fogarasi-síkságon haladtunk keleti irányban, miközben déffelől, mint valami távoli óriási várbástya, az ország határát alkotó Fogarasi-Havasok hatalmas vonulata van szemünk előtt és annak mélyen bevágott, meredek, gyönyörű völgyeibe, egészen fel a hegyvonulat legmagasabb csúcsáig, egymásután betekinthetünk, hol helyenként igen sok messzire csillogó havat pillant meg fürkésző szemünk. Innen alólóról a sík völgyből is oly fenséges, megragadó és magasztos benyomást tesz a szemlélőre ez a páratlanul szép, hosszú hegyvonulat.

Nemsokára Fogarasra, e vidék legfogalmasabb és legnagyobb városába érkeztünk. Rövid uzsonnai megállás után, az új, csak nemrégén megnyílt vasúti vonalon folytatjuk útunkat, mely az Olt folyó itt legszelesebb völgyrészletén vezet tovább. Itt látjuk e folyót a fogarasi-síkságba északról bekarnyodni, miközben vonatunk Mundra, majd Sárkány községek mellett eleinte egyenesen keletfelé tart, azután pedig elhagyva az Olt lapályát, délkeleti irányban, a fogarasi-síkságot a Barcaságtól elválasztó középmagasságú, erdős *Peršanyi-hegység* felé fordul, melynek lankásan aláereszkedő hegyoldalaira kezd lassanként felhágni. Nemsokára Vád, majd Ó-Sinka községek mellett a kanyargós Sinkapatak feletti ke-

* Lásd első közleményt az „Erdély“ 1912 évfolyama 7. és 8. számában.

leti hegyoldalakon halad fel, hol már üde, fiatal lomblevelű erdő közé jutunk. Kedves, szép vidék ez, honnan a Fogarasi-Havasok legkeletibb részére, a magas csúcsokat lezáró, meredek oldalú Urlei-hegyre (2477 m.) és a tovább következő alacsonyabb, lankásabb tetejű, mindazonáltal még mindig 2000—1700 m. magas vonúlatra szabad kilátás nyílik. Innen jól láthatjuk, hogy a Fogarasi-Havasok ez alacsonyabb vonúlata, kissé délkeletre kanyarodva, még messzire elhúzódik, míg egyszerre csak egy óriási meredek, függőleges falu, sziklás hegytömeg: a *Királykő* pompás mészsziklavonúlata, e hegységet lezárja. Valóban oly benyomást tesz ez a délutáni napfényben ragyogó, fehér, csupasz, sziklásoldalú, északról délre a fogarasi hegységre keresztben csapó hegykolosszus, mint valami mesterségesen készített óriási bástya, mely a további kilátást elzárja.

Mi eközben, távol északra e nagyszerű hegységtől, Uj-Sinka község közelében, egyre magasabbra jutva a hegyek közé, gyönyörűen vezetett és felépített magas viadukton, egy nagy vízmosásos völgyet hidalunk át, majd egy oldalvölgybe kanyarodva, teljesen az erdők közé jutunk. Azután gőzmozdonyunk éles sipolása jelzi, hogy hegységünk legmagasabb részéhez, a vízválasztó hegytömeghez eljutottunk, melyen hosszú alagút vezet át. Mire a hegy tulsó oldalán újra napvilágra érünk, már más irányba és pedig keletre, tehát a Barcasági-síkság felé folyó patakokat látunk. Itt érzük el nemsokára Hosszúbére, majd Homoródvölgy, Őrházakat, utóbbit az északkeletre kanyarodó Homoródpatak mellett, mire a völgy egyre tágul és a vasúti vonal mellett széles országútat pillantunk meg, mely legújabb időkig az egyedüli összekötő vonal volt a fogarasi síkság és a Barcaság között. Most már ez a szép új vasúti vonal van hívatva az előbbi szerepét átvenni. Eközben besötétedik és Vledény, meg Szunyogszék vidékét már nem láthatjuk; azonban amott a távolban, a Barcasági széles lapály szélén, a magas erdős Feketealmi hegy mellett fényárban úszó csinos nagy községet pillant meg szemünk, melynek magas tornyán kivilágított óra ragyog. Ez *Feketealom* városka. Majd nemsokára *Vidombákot*, azután 9 óra körül Brassót érzük el, mely a mi vonatunk végpontja. Leszállva, a vasúti vendéglőbe térünk be vacsorázni és miután ma este *Barca-Rozsnyó* irányában még egy vonat indul, arra határozzuk el magunkat, hogy nem Brassón, hanem e községben, a bejárando hegyekhez közelebb, töltjük el az éjszakát.

A Romániából érkező gyorsvonatnak azonban nagy késése lévén, a többi kisebb vonatoknak is várakoznia kell. Csak háromnegyedórai késéssel, miután az Arad felé Budapestre tartó, idegen romániai útasokkal túltömött gyorsvonat elindult, mehetünk mi is tovább. Szombat este, még pedig gyönyörű, tiszta holdvilágos este lévén, nagyszámú hátizsákos, szeges cipős, hosszú hegymászó bottal felfegyverzett, minden korú, legfőképpen pedig fiatal, férfi, nő, fiú, leány, sőt valóságos gyerekek turisták egész raja támadja meg pár kocsiból álló szerény vonatunkat, úgy, hogy a sok útas alig fér mind bele. Ily csodálatos nagyarányú Brassó vidékén a turistaforgalom és ez a sok turista a vasárnap szabad napot mind a természet ölében,

a gyönyörű magas hegyek között akarja eltölteni. A rövid fél-órás út a túristák összeszorúlva ugyan, de csöndben és illendő viselkedés közben (nem úgy mint más vidékeken!) tették meg, úgy hogy senkinek alkalmatlanságot nem okoztak és így valóban örült az én túristaszívem azon, hogy nemcsak külföldön láttam ily tódulást és valóságos vándorlást a hegyek felé, hanem minálunk, édes hazánk egyik szép vidékén is ugyanezt tapasztalhattam.

11 óra már régen elmúlt, mire Barca-Rozsnyóra megérkeztünk és itt túristáink egy nagy része velünk együtt kiszállott; a másik nagy rész Zernestre utazott tovább, hogy a Királykő vidékére széledjen holnap szét.

Mi hárman, t. i. feleségem, egy németországi fiatal evangélikus pap, kívül a Negoion ismerkedtünk meg és én, megelőzve a többi útasokat, sebbel-lobbal siettünk az elektromos lámpákkal kitűnően kivilágított kis sétatéren át, majd a község út-

BUCSECS. MALOJESTI TURISTAHÁZ. (DR. RUZITSKA FELV.)

cáin végig, a főtéren levő nagy szállodáig, hogy elsőként legyünk ott és szobát kaphassunk. Jó szobát és ágyat kaptunk is, de kár volt oly nagyon sietnünk, mert turista útitársaink közül senki sem tért be a szállodába, azok mind tovább mentek és a holdvilágos éjszakában, a kellemes hűvös levegőben, a hegyek aljáiig gyalogoltak, hol a szabadban bokrok alá bújva, vagy kalibákba betérve, pihenhetek néhány órát.

A szálloda vendéglőjében, melyben igen szép nagy táncterem van, még a késői órában egy helybeli szász gazdát és fuvarost is találtunk, kit másnapra megfogadtunk, hogy a Bucsecs aljáiig kocsin kivigyen és így holnap minél hamarabb a hegyek közé juthassunk. Azután éjjeli 12 órakor végre aludni tértünk.

Még igen jól és mélyen aludtunk, midőn reggeli 5 óra előtt, sajtáságos falusi zaj, a legelőre kihajtott bivalyok esúnya bögése ébresztett fel; nemsokára pedig ébresztőórám zakatolása figyelmeztetett arra, hogy itt a fölkelés ideje. Reggeli 6 órára a reggelizéssel is készen lévén, a kapu előtt várakozó, pontosan előállott kocsira felszállunk és déli irányban a hosszú község főút-cáján hajtatunk végig. Vasárnap lévén, minden ház előtt tisztogatás folyik és úgy a gyalogjárót, valamint a kocsit nagy seprűkkel alaposan megseprik. Ez a művelet mindenestre a lakosság tisztaságára és rendszeretetére vall.

Majd a község végére érve, visszatekintünk az ennek közvetlen közelében felemelkedő hegy tetején levő várra, melyet most kaszárnának használnak és azután jó kocsitúton először a széles Barcavölgy termékeny síkságán, majd a hegyek közé betérve, a Nagyvidombáki patak egyre szűkülő völgyében folytatjuk útunkat a Bucsecs hegytömeg lábáig.

Künn a síkságon mindenfelé szántóföldek, valamint kaszálók között haladunk, hol sok apró zsindegyel, vagy vörös cseréppel fedett házikó és kaliba tűnik fel. Kérdésünkre, mire valók e szétszórta kalibák? — fuvarosgazdánk arról világosít fel, hogy e vidéken minden gazda szántóföldje mellé ily kis fedett házikót épít, melybe a mezei munka idejében eső vagy zivatar bekövetkezése alkalmával behúzódik. Ugy látszik gyakoriak lehetnek e hegyek környezte vidéken a meglepetésszerű, hirtelen támadó esők és zivatarok.

Utunkról déli irányban, az ország határát alkotó hegyláncolat mélyen leereszkedő részében a *Törösvári-szoros* vidéke, délnyugaton a fehér, sziklás, hosszú *Királykő* tekintélyes vonulata és délkeleten a törösvári-szorosból egyre magasabbra kiemelkedő, hatalmas, széles, komor, sötét színezetű *Bucsecs hegytömeg* tűnik elénk. Ez utóbbi óriási hegység felé tartunk és pedig annak egy mélyen bevágott szép szakgatott völgye irányába. Útunk mellett magas póznákon a rozsnói elektromos mű áramvezető drótjai vannak kifeszítve és ezek mentén hatolunk be e regényes szép völgy ama részéig, ahol az az erdők közepette egészen elszűkül és ahol a rozsnói elektromos mű áramfejlesztő központi telepe van. Itt a nagyvívű nagyvidombáki patak vizét magasabb víztartóban összegyűjtik és széles vascsövön a gépházba elhelyezett turbinákhoz vezetik le, melyek az elektromos dynamogépeket hozzák gyors forgásba. Ez a telep egészen új, csak 1910-ben készült el, de a földművek a völgyben még most sincsenek teljesen befejezve.

Itt a kocsit, Rozsnótól mintegy 12 kilométernyi távolságban, véget ér és mi leszállva kocsinkról, a völgyben még 2 km-re feljebb megyünk, a hol a Malojesti patak betorkolásánál a Bucsecsre felvezető, kék színnel jelölt és jelzőtáblával ellátott turista gyalogösvényt elérjük. Innen a völgy aljából, az erdő szép tisztásáról, nagyszerű kilátás nyílik a meredeken felemelkedő völgyre, annak csupasz, omlásos oldalfalaira, valamint a tető hatalmas sziklakölösszusaira.

A gyalogösvény e **kiindulási pontja 800 m. fengerszfn feletti magasságban van és innen kell a 2500 m. magasságú Bucsecs tetejéig felmáshnunk, tehát rövid pár óra alatt és néhány kilométer egyenes távolságban 1700 m. magasság-külön-**

bözetet legyőzni. Ez csak rendkívül meredek emelkedésekkel lehetséges.

Turistaösvényünk eleinte árnyas bükk, majd igen szép, vastagtörzsű és magas növésű fenyőerdőben vezet felfelé, kigyószzerűleg ide-oda kanyarogva a meredek hegynyúlvány északkeleti oldalán. Nemsokára kis pásztorkunyhót (sztinát) érünk el, melyen túl az út még az eddiginél is meredekebbé válik, egy és fél órai megfeszített mászás után újra a szakadékos, mély malojesti völgy felé tart, melynek alólról látott ama szorulatszerű részéhez jutunk, hol néhány száz méter magas omlásos sziklafalak teszik a völgyet járhatatlanná. Egyszerre véget ér a sűrű erdő és mi borzasztóan mély, csaknem függőleges oldalfalú, óriási félgömb-, vagy üst-alakú völgyszakadék és hegyomlás éles szélén állunk, honnan szabad kilátás nyílik északra és északnyugatra. Alattunk a mélységben töménytelen legurult szikla, kő, törmelék, aláomlott agyagos kőzet, fák, bokrok rendetlen tömege hever egymáson és mindezt sűrű, sötét

BUCSECS. A MAJOLESTI-VÖLGY KÖZÉPSŐ ÉS ALSÓ RÉSZE (DR RUZITSKA FELV)

fenyőerdő környezi. Távolabb a széles Barca völgy egy kis részlete, valamint a nagytömegű Keresztényhavas déli oldala látható, mely utóbbi a további kilátást elzárja.

Rövid pihenés után újra a sűrű erdőbe térünk vissza, melynek árnyékában haladunk felfelé, de innen már semmi kilátásunk nincs, csak a völgyoldalok összeszorulásából sejtjük, hogy az előbb elhagyott óriási omlás fölött szűk, szorúlatos, meredek, sziklás völgyrészlet következik. Ezen áthaladva, nemsokára másik sztinához érünk és azon fölül észreveszszük, hogy a fenyőerdő ritkúl, majd véget ér és mi zöld havasírrétre érünk ki, melynek közepén körülbelül 1600 m. magasságban, a *malojesti turistaházat* látjuk meg. A szemben álló, nagyobb, fedett folyosóval ellátott épület a tulajdonképeni turistaház, mely egy kezdetleges, csak padokkal, asztallal, prics-

csel, szalmazsákokkal és pokrócokkal felszerelt szobából és konyhából áll; a mellette helyet foglaló épület a felügyelő lakása, aki a nyári hónapokban állandóan itt tartózkodik és a kinél tej, kenyér, szalonna, konzervek, valamint italok kaphatók. Megérkezésünk előtt félórával, még lenn a fenyveserdőben menydörgésszerű hatalmas puffogást hallottunk és azt gondoltuk, hogy itt valami nagy hajtóvadászatot tartanak; azonban felérve a turistaházhoz, arról győződünk meg, hogy három vasárnapi turista ide jött fel, ebbe a szűk, meredek sziklafalai miatt többszörösen visszhangzó gyönyörű völgybe, céllovési kedvteléseit kielégíteni és a mellett turistához nem épen illő éktelen, vad zajt csapni. Pedig a turistaházra kifüggesztett tábla szerint «tilos a lövöldözés». Amikor ezt a felírást hangosan elolvastam, azzal mentegetődztek turistáink, hogy a «célba lövés» nincs eltiltva. Már ilyen neveletlen és javíthatatlan rossz a mi turistáink legnagyobb része! Ily körülmények között természetesen nem is gondolhattunk arra, hogy zergéket láthassunk, különben nagyon valószínű, hogy ezek a lövöldöző brassói turista urak azokat e vidékről már nagyon régen teljesen kipusztították.

A turistaházhoz 11 órára értünk fel, tehát az útát három óra alatt tettük meg és így egy kis pihenőt kiérdemeltünk. A szép napos időben, a ház előtti padok egyikére letelepedve, pompás tejet ittunk és egy keveset falatoztunk, mi mellett a gyönyörű Malojesti-völgy középső és alsó részére, valamint a távoli Keresztényhavas (Schuler) magas tőmegére nyíló nagyszerű kilátást élveztük. Miután a menedékház környékén van a fenyőerdő felső határa és tovább csak boróka s törpefenyőbokrok láthatók, felfelé egészen szabad kilátás nyílik a mindjárt bejárandó rendkívül sziklás, valóságos alpesi karakterű felső-malojesti völgyre, melynek nyugati alsó oldalán a *Ciganyesti* meredek, nagyon sziklás hegyvonulat húzódik lefelé, mely fölfelé a *malojesti* szirtes kopár oldalba folytatódik. E hegyoldalok szikláin nagy bőséggel terem a havasi gyopár (hőfehérke) és Erdély egy különös növény-speciálitása az *Artemisia Baumgarteni* nevű, hamvasfehér színű, illatos havasi nemes ürömfaj. Déli irányban, a magas háttérben, gyönyörű szakgatott, sziklás gerincevonulat látszik, keletre pedig közvetlenül a ház mögött, a kopár, meredek, fehér mészsiklás, 2477 m. magas *Buksoj* csúcs emelkedik ég felé. Páratlanul szép, felejthetetlen magashegyi panoráma! Soká el is gyönyörködünk benne és csodáltuk a legmagasabb csúcsok körül egyes foszlányokban gyéren kergetőző fehér felhőket.

Egy órai pihenés után, 12 órakor, útra kerekedtünk, hogy a Bucsecs hegytömeg legmagasabb csúcsát az *Omu-t* (2508 m.) megmásszuk. Most következik útunk nehezebb, de sokkal szebb és érdekesebb része. Keskeny, nagyon köves, a szász kárpát-egyesület brassó-osztályától készített, jól megjelölt, kanyargós turistaösvényen vezető nélkül is bárki egy kis fáradtsággal és kitartással felmehet a csúcsra. Az út eleinte borókásban, majd henyefenyő (törpefenyő, *Pinus pumilio*) bokrok között vezet felfelé egy meredek völgytorlaszig, melyen az aláomló patak egyrésze csinos, vékony vízesést alkot, a víz főrésze azonban nagy sziklák közt zúgva, tombolva és ka-

nyarogva törtet alá, miközben a durva, nagyszemű konglomerátos-mészkövet kivájja. Eppen azon a helyen, ahol az út a patakon átvezet, a patak medrében több helyen is igen szépen kifejlődött gletcsermalomszerű mély vajúlatot, üstöt és teknőt láthatunk, melyekbe a patak víze nagy habzással beleömlik; sőt egyik üstben jókora tőknagyságú, gömbölyű kődarabot és apró törmeléket állandó forgómozgásban tart és így ezek segítségével a kőüstöt egyre mélyebbre vájja. Ily módon keletkezettek ezek a geológiai szempontból annyira **érdekes** töbörök mind.

Még feljebb már a tiszta sziklaregióba és pedig először egy nagy törmelékmezőre érünk, hol kezdetét veszi a Bucsecs híres szépségű, magashavasi növényvilága. Csodás gazdagságban és színpompájában találjuk itt a legkülönbözőbb havasi virágokat, melyek közül csak egy néhány feltűnőbbet kívánok felemlíteni. Azonnal szemünkbe ötlük az alacsony, termetű, élénk sárga virágú *havasi mák* (sárgapipacs, Papaver alpi-

BUCSECS. A BUKSOJ CSÚCS OLDALA. 2. (DR. RUZITSKA FELV.)

num), azonkívül a gyönyörű sötétszínű aprótermetű, de nagy virágú *tárnicsfélék* (Gentiánák) több faja, piciny rózsaszínű *primulák* (*Primula minima*, apró-kankalin), a felséges illatú, messzire pompázó, élénk vörösszínű *havasirózsák* (*Rhododendron myrtifolium* vagy Kotschyi), fehér és rózsaszínű *szegfűvek*, sokféle *kőtörőfű* (*Saxifraga*), még tovább, főleg a legmeredekebb sziklafalak tenyérnai humuszában, a hamvasfehér levelű és virágú, bolyhos, szőrös *Artemisia Baumgarteni* (nemes üröm, Edelraute), valamint még távolabb, csaknem hozzáférhetetlen helyeken, a turisták mindig legkedvesebb virága a *havasi gyopár* (*Gnaphalium Leontopodium*). Ez utóbbi növényt közvetlenül az út mellett találni nem lehet, azt az itt járó sok turista rég kitépte, de ha az úttól kissé távolabb egy-egy

óriási sziklafal alatt megállunk és azután a falat messzelátóval alaposan átvizsgáljuk, csakhamar ráakadunk ez érdekes növény gyönyörű fehér, bolyhos nagy csillagalakú, messzire tűndöklő virágaira és ha rászánjuk magunkat arra, hogy nagynehezen, kézzel lábbal kapaszkodva feljussunk hozzá, le is szedhetjük azt. Így sikerült egynehány gyopárt szereznünk, de időnk nem volt arra, hogy egész csokorral gyűjtsünk, pedig e sziklaoldalak nagyon nehezen megmászható meredekein bizonyára sok lehet belőlük, amit bizonyít az, hogy a pásztorok e virággal itt valóságos üzletet folytatnak. Így jutottunk mi is, aránylag elég magas árért, rövid idő alatt gyönyörű példányokhoz.

A kanyargós, köves ösvény most újra meredek sziklatorlaszra vezet fel, melynek tetején a völgy kissé elszélesedik és a sziklás, vad, függőleges falak közötti kis sík részleten, gyönyörű sötétzöld havasi legelő terül el; majd újabb torlaszon felhágva, a Malojesti-völgy legfelső, kanálalakú, rendkívül vad, sziklás cirkusteknőjébe jutunk fel, hol igen sok, nagy terjedelmű hófoltot láthatunk. Itt a levegő oly kellemesen hűvös, ritka üde és teljesen tiszta. Sajátságos az a sír, mély csönd, mely ily magas sziklavölgyekben honol. Fejünk felett, a magas szirteken is túl, egy pár sas kering, de ezenkívül e szikla és kőtengerben más nagyobb élőállatot sehol látni sem lehet. Ösvényünk igen sok törmeléken és nagy hófoltokon, valóságos hómezőkön vezet át, a völgy legfelső részéig, az ezt szegélyező, csipkeszerűen kivágdalt, torony- vagy várkastvaszerűleg égbemeredő, néhány száz méter magas, függőleges sziklafal tövéig vezet és ennek mentén folyton emelkedve, nagy félköralakban kanyarodva, a völgy keleti oldalára visz fel, hogy azután ennek tetején, a Bucsecs-hegytömeg középső, kiemelkedő, legmagasabb csúcsára vezessen fel. Gyönyörű már e szabad gerinctetőről is a kilátás, a mélyen alant fekvő völgyekre, valamint a Bucsecs többi közeli csúcsaira, tetőire, melyeken fátyszerű vékony ködfoszlanások húzódnak láthatatlan kezektől irányítva, végig. Meredek kapaszkodás után, valamivel lankásabb tetőre érünk és déli irányban magunk előtt megpillantjuk az Omu-csúcs jellemző alakú, nagy kettőssziklacsoportját. Most már könnyebben haladva, körülbelül 2 órakor, a Bucsecs legmagasabb csúcsát elérjük.

A Bucsecs hegytömeg óriási testéből több csúcs emelkedik ki, melyek közül a 2508 m. magas, tetején kissé lankás *Omu* (magyarul embert jelent) és a rendkívül szakgatott, szirtes felületű, 2477 m. magas *Buksoj* tűnik ki. Ezeket és a többi alacsonyabb csúcsokat hatalmas gerincevonulatok kötik össze, melyekről minden irányban rendkívül mély völgyek ereszkednek alá. E csúcsokon és gerinceken húzódik végig Magyarország és Románia határa. Az egész hegytömeget durva, nagy darabokból, néhol óriási legömbölyödött sziklákból álló és mészkötőszerrerrel összeragasztott, sajátságos konglomerátos kőzet, az úgynevezett *Bucsecs-konglomerát* alkotja. E konglomerát rendkívül változatos, mert a legkülönbözőbb kőzetek, u. m. gránit, gneisz, sokféle palá, quarc, mészkő stb. legömbölyített darabjait tartalmazza; azonban valamennyi között a mészkő a túlnyomó, sőt néhol csaknem tiszta mészkőbe megy át. Csak

az Omu csúcs legtetején látunk két nagy háznagságú, már külsejére nézve is eltérő sajátságú, szabadon álló, mintegy az égből ide pottyant, idomtalan alakú, kopott felületű, legömbölyített élű óriási szikladarabot, melyek finomszemű homokkőből állanak. Ez a szürke színű, aprószemű, csillámpikkelyekben és quarc szemecskékből bővelkedő homokkő, felületén eléggé könnyen mállik, morzsolódik és kivajódik, de még néhány ezer esztendőn át bizonyára ellen fog állani a légbelek hatásának, míg a szelek szárnyán, valamint az aláfoló víz hátán mélyebb helyekre költözködve, innen végleg eltűnik. Egyelőre a nagyobbik szikla jó védelmet nyújt a hideg szél ellen, mert e szikla másik oldalán, — még hazánk területén, — épített, nyitott kömenedékkunyhó most már nem emberek számára való, jelenlegi elhanyagolt, mocskos, piszkos és ronda állapotában, csak állatoknak szolgálhat istállóul. A sziklák ellenkező, azaz déli oldalán, — tehát romániai területen,

BUCSECS. A MAJOLESTI-VÖLGY FELSŐ RÉSZÉ. (DR. RUZITSKA FELV.)

— a Román turista-egyesület csinos, verandás, kis, teljesen fából épült menedékháza állott, melyet néhány évvel ezelőtt egy másik kirándulásunk alkalmával még teljes épségében láttunk. Most azonban hűlt helyét, csak néhány elszenesedett üszköt a vaskemence romjait és elgörbült vasrúdakat találtunk fel. Ez a ház a szó szoros értelmében eltűnt a föld színéről. Ugy hallottuk, hogy gondatlan pásztorok még a múlt ősszel felgyújtották.

Szerencsére az idő elég kedvező és így menedékházra nem szorúlunk, ezért a nagyobbik szikla tövében letelepedünk és itt költjük el késői ebédünket, mi mellett a déli irányban feltáruló valóban nagyszerű kilátást élvezzük: A csúcs alatti nagymélységben ered a Jalomica patak, mely egyenesen déli irányban folyik a romániai síkság felé. Völgye oly meredek és mély, hogy innen a csúcstról a völgy fenekét nem is látjuk, két olda-

lát pedig vadúl szakgatott, rendkívül meredek szirtes mészkővonulatok alkotják, melyek csaknem teljesen koparak. A keleti mészkővonulat a *Karaiman*-nak nevezett hegység, mely Romániába messze le, egész Busteni és Szinájáig nyúlik. Gyönyörű, felejthetetlen szép, de zord és vad vidék ez! Nyugati irányba az Omu csúcsról a Bucsecs többi mellécsúcsa felé, lankásabb, néhol gyepes, szélesebb gerinc nyúlik alá. E gerincen gyalogút is halad, melyen a Bucsecs legkevesebb fáradtsággal megközelíthető. Északra fordulva, újra gyönyörű vidék tárul fel szemeink előtt. Először is, a csúcs alatti védettebb mélyedésben, hatalmas hómezőt pillantunk meg, azontúl mintegy 1 és fél km-nyi távolságban, az arra vonuló éles gerincből, hatalmas sziklás hegycsúcsot látunk kiemelkedni. Ez a *Buksoj-csúcs*, melynek mésztömege a délutáni nap fényében csodás vakító fehérségű, mélyen bevágott, szakgatott sziklás

A BUCSECS FŐCSÚCSA : AZ OMU. 2508 M. (DR. RUZITSKA FELV.)

oldalai pedig valóban páratlanul szépek. Oly vonzóan int ez az érdekes hegycsúcs felénk, hogy már kedvet érzünk a megmászására, annál is inkább, mert színnel jelölt turistaösvény (a Deubel Fr. út) vezet rajta végig. Ez az út azonban a leírások szerint nagy nehézségénél fogva, lefelé a menedékházig, legalább 4 órát vesz igénybe; miután pedig most már 3 óra van és estére okvetlenül a kocsiótig le kell jutnunk, nehéz szívvel, erről a ma már kivihetetlen tervről le kell mondanunk.

Ebédünk bevégezése és a felséges kilátás alapos meg szemlélése után, még kedves német útitársunktól búcsúztunk el, ki Romániába, a Jalomica-völgy mélyebb részében fekvő sziklakolostorba akar ma estére lemenni, hogy holnap Szinájába folytathassa útját. Azután pedig hazánk felé visszafordulva, azon az úton, melyen feljöttünk, — mivel ez a legrövidebb, — indulunk lefelé. A legszebb, derült, napfényes időben tesszük

meg útunk e részét. Az út sok kanyarodását rövidítés céljából néhol átvágjuk és közben újra élvezzük a nagyszerű Malojesti-völgy minden vadregényes szépségét. A hómezőkön való szerencsés átkelés után, a sziklafalakon virító élénk színű, gyönyörű havasi virágok szedésére is szakítunk még egy kis időt. Lefelé természetesen sokkal gyorsabban megtesszük az utat, mint fölfelé és így fél 6 órakor már a menedékháznál vagyunk, hol szomjunkt egy kevés tej elfogyasztásával oltjuk, mire azonnal tovább indulunk és az erdőövben levezető már jobb, szélesebb és használtabb úton gyorsan haladunk lefelé. Esti fél nyolc órakor a Nagyvidombák völgy azon részébe érkezünk, hol az elektromos telep van és kocsinkat itt pontosan meg is találjuk, úgy hogy rövid idei pihenés után, Rozsnyóra elindulhatunk. Épen a legalkalmasabb időben érkezünk le, mert alkonyodni kezd és sötétben ily meredek, rossz úton járni igen kellemetlen. Most azonban eléinte még kissé rázós kocsin indultunk tovább, de a völgy alsó, szélesebb részében az út is egyre használtabb és simább lesz. Csaknem teljesen besötétedt már, mire a hegyek közül a Barca síkságára kiérünk és ekkor hátunk mögött a Bucsecs hegytömeg és a Keresztény-havas közötti mélyedésből, a fehér, kísérteties fényben ragyogó tele holdat látjuk kiemelkedni. További útunkat szép fényes holdvilág mellett tesszük meg és 9 óra körül Rozsnyóra érkezünk, hol a vendéglőben vacsorálunk és itt is pihenjük ki igen jól sikerült bucsecsi kirándulásunk nem csekély fáradalmait. Különben aki e kirándulást kényelmesebben akarja megtenni, annak két napra való beosztását ajánlom, a mikor nemcsak az Omu, de a Buksoj csúcs is jól bejárható és a menedékházban kell meghálalni. Nekünk már kevés idő állott rendelkezésünkre, azért sietnünk kellett.

□□□□□ (Folytatása köv.)

A galambfalvi öreg tölgyfa.

Irta: Dr. Hofer András.

Az «Erdély» 1903-iki évfolyamában (61. oldal) Pap Mihály ny. csendőrezredes egy 6:2 m. kerületű és 2 m. átmérőjű öreg hársfát ír le Osdoláról. Közleményét azzal a kérdéssel végzi, hogy vajjon van-e az Eke működési területén lapályos helyen nagyobb fa s hol?

Bár a galambfalvi öreg tölgyfa nem éppen lapályos területen él, még sem állom meg, hogy az «Erdély olvasóinak fölne hívjam rá a figyelmét.

Erdély egyedüli színmagyar vármegyéjében Udvarhelyben, Székelyudvarhely és Székelykeresztúr között, mindjárt a híres agyagfalvi réten alúl a Nagyküküllő jobb partján, lankás oldalon fekszik Nagygalambfalva. Jőszemű ember már a vasúti kocsik ablakából is ki tudja választani a falu fái között azt a hatalmas koronát, amelyet a Sebessyék egykori kuriájának kertjében a galambfalvi öreg fa visel.

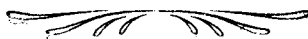
Jó magam — őszintén megvallom — mély meghatottságot éreztem, mikor először álltam szemlől-szembe ezzel a faóriással. Én, aki tárt karokkal 180 cm-t ölelek, csak öt öllel tudtam körül keríteni: a törzs kerülete tehát 9 m., átmérője 2:8—3 m. Ez a hatalmas, t. k. kettős törzs kb. 3—4 m. magasságban először két vastag ágra válik szét, de itt kezdődik az általános elágazása is. A fa magassága 25—30 m., tehát kb. mint egy háromemeletes házé.

Nem tudom, hogy valami monda fűződne hozzá; csupán annyit hallottam, hogy a székelyek hite szerint egykor Rákóczi Ferenc pihent alatta.

Mondják, hogy óriásunknak közvetlen közelében egy hasonló nagy tölgyfa díszlett egészen 1867-ig, amikor egy nagy vihar ledöntötte.

Bizonyos, hogy ez az öreg tölgy több száz év tanúja. Mindamellettel teljesen ép. Jelenleg a Jakab Adolf birtokán van, aki az érdeklődőket szívesen hozzá bocsátja.

Aki szereti a klasszikus szépet, ha útjába esik, ne feledje el megnézni a galambfalvi agg óriást. És jusson eszébe akkor, hogy azt a tulajdonosa akkor vághatja ki, amikor neki tetszik.

Egyesületi élet.

Az E. K. E. választmányi ülése.
Folyó év november hó 11-én az E. K. központi választmánya ülést tartott. Jelen voltak: dr. Eisler Mátyás egy. m. tanár, dr. Genersich Gusztáv menhely igazgató, dr. Hegyi Gyula ipari felügyelő, dr. Jékey Dániel táblabíró, Merza Gyula főpénziáros, Pap Kristóf birtokos, Páter Béla gazd. akad. igazgató, Régiusz Arthur kereskedő, Gyalui Rosenberger Mór vezérigazgató (Budapest), Tanács József gyógyszerész, Virágháty Gyula foggyógyász, Berger István máv. főellenőr, M. Kovács Géza főtitkár.

Elnökölt dr. Jékey Dániel alelnök, előadott M. Kovács Géza főtitkár, jegyzett Merza Gyula. Elnök jelenti, hogy dr. Kossutány Ignác, Sárdi Lőrinc, dr. Szádeczky Lajos és gróf Lázár István elmaradásukat bejelentették. Olvastatik a mult ülés jegyzőkönyve. Hitelesítették. Főtitkár tett ezután jelentést az iroda egy havi működéséről. Tartottak 2 tisztikari tanácsulást és 1 társas összejövetelt. Ez utóbbin elhatározták a Balneológiai osztálynak újjászervezését. A tisztikari tanácsulések leginkább az Erdély folyóirat ügyével foglalkotak és biztosították a folyóirat sürgős megjelenését. Megkezdette az iroda a jövő évre szóló egyesületi kedvezmények összegyűjtését, kedvezményeket kérve egyes cégektől, fürdőktől. Előkészítés alatt állanak hírlapok, hajójáratok és közlekedési vállalatokhoz intézendő köriratok szétküldése. Nádpaták fürdőktől a kedvezményre vonatkozó értesítés beérkezett. Tagdíjak behajtását, tekintettel az év végére, postacg bizásokkal eszközölk. Csereképpen érkekezet az egyesülethez 41 drb. turista

és tudományos folyóírat, továbbá 3 drb. évkönyv. Közvetítettek 2 drb. kedvezményes előfizetést, Felvilágosítást kért László Domokos székelykapu készítése iránt, Szabó Miklós Budapestről egy nagyobb szabású erdélyi gerincvándorlásra vonatkozólag, továbbá Furnér Henrik Párisból. Köszönő írat érkezett az egyesülethez özv. Gyárfás Győzőnétől a kifejezett részvétért. A titkári jelentést dr. Genersich Gusztáv és Gyalui Rosenberger Mór felszólalása után a választmány tudomásul vette és határozatilag kimondatott, hogy a balneológiai osztály keretében az erdélyi fürdőkről sorozatos előadásokat rendez, továbbá az erdélyi fürdők megtekintésére a nyár folyamán nagyobb szabású kirándulást. Az előkészítéssel megbízatik a balneológiai osztály. Öröndetesen vette tudomásul a választmány a pénztári jelentés meghallgatása után, hogy az Erdélyi Kalauz munkálatai serényen folynak és annak egyes részeit a vidéki megbízottak már át is dolgozták. Főtitkár bemutatja a muzeum 10 éves jubileuma alkalmából készült fénykép nagyítást. Választmány örömet fejezi ki a kép sikerülte felett és elrendelte, hogy az valamelyik kirakatban néhány napig állittassék ki, azután pedig a muzeumban helyeztessék el. Jelenti a főtitkár, hogy a muzeumi könyvtár részére újabb adományok érkeztek. Választmány adományozóknak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. A vidéki osztályok jelentéseinek tudomásvétele után határozatilag kimondotta a választmány, hogy az osztály elnöksége működési programjuk kidolgozására felhívandók. Örömmel vette tudomásul a választ-

móny, hogy a róm. kath. status igazgatósága az Erdélyi gimnáziumokról a kiránduló helyekről adatokat szerzett be és azokat átküldötte az egyesülethez. Kimondotta a választmány, hogy a becses adatokat további tárgyalás céljából kiküldendők a vidéki osztályokhoz és egyben a róm. hath. status igazgatóságának köszönetet szavaz. Főtitkár indítványára kimondotta a választmány, hogy dr. Cholnoky Jenő egy. tanárt Amerikából való hazaérkezése élkalmából üdvözlí és felkéri, hogy útazásáról az E. K. E. tagok részére tartson előadást, továbbá Majláth róm. kath. püspök E. K. E. alapító-tag ő nagyméltóságát jubileuma alkalmából szintén üdvözlí. Főtitkár jelenti, hogy az idegenforgalmi irodát beállatani még nem sikerült, mert az idegenforgalmi segély utalványozása még nem történt meg, azonban magánértesülések szerint az utalványozási el-

járás folyamatban van, így remélhetőleg rövid időn belül az iroda működését megkezdheti. Tudomásul szogál. Indítvány nem adatván be, elnök az ülést 6 óra 30 perckor bezárta.

E. K. E. összejövetel. Folyó évi november hó 7-én tartotte az E. K. E. rendes havi összejövetelét New-York szállóban. Jelen voltak: Deák Zsigmond ezredes, Balás Jenő bányamérnök, Régiusz Arthur kereskedő, Raumann László p. t. számvizsgáló, Strachal János hívatlnok N. Kovács Géza főtitkár és több vendég. Az összejövetelen több apró egyesületi ügy megbeszélése mellett különös gonddal tárgyalták hazarészünk elhanyagolt fürdőügyét és elhatározták, hogy a tél folyamán akciót indítanak az egyesület fürdőügy osztályának újjászervezése iránt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Különfélék.

Majláth püspök levele. Folyó év november hó 11-én tartott választmányi ülésünk halározatából egyesületünk elnöksége Majláth püspök úr ő nagyméltóságát, alapító tagunkat, jubileuma alkalmából üdvözlötte. A püspök úr ő nagyméltósága az üdvözlésre a következő meglehangú levéllel válaszolt:

„A nagytekintetű Elnökségnek az egyesület választmánya nevében is hozzám intézett jubileumi üdvözlő soraiért van szerencsém hálás köszönetemet nyilvánítani.

Legyen szabad remélnem, hogy erdélyi híveim lelki művelésére irányuló törekvéseim az E. K. E. részéről mindenkor olyan őszinte méltánylásnak és támogatásnak fognak örülni, amily lelkes érdeklődéssel és rokonszenvvel magam a nagy múltú és kétségkívül még nagyobb jövőjű Egyesületnek hazafias és kul-

turális munkálkodását mindenkor kísérem.

Fogadja a nagytekintetű Elnökség kiváló tiszteletem nyilvánítását. Gyulafehérvárt, 1912 november hó 19-én. *Majláth s. k., erdélyi püspök.*“

Sport-műszók. A magyar sport nyelve tele van idegen szókkal s az idegen kifejezéseknek szolgai fordításával. Igaz, hogy némelyik idegen szót nem lehet elkerülni. Ilyen lesz maga a sport is, noha ügyesen helyettesítik sokan a testedzéssel (Vajda János birokját ellenben senki se fogadta el). De milyen nevetséges pl., ha a tenniszjátékban angolul számlálnak! A play és ready helyett is könnyű volna jó magyar kifejezéseket találni, pl. rajta és tessék, vagy más effélék. Néhány év óta nagyon fölkapták a téli sportot és természetesen csupa bob, ródlí, lenker és sí, ródlízás, sízés és síelés járja. A bob vagy bobsleigh angol tulajdonnévből lett (mint a halifax, spencer, have-

lock, sandwich stb.) és rövidített boh alakjában nem is hangzik idegenszerűen. De a ródli és a sí a magyar beszédből bizony kirí. Hiszen mink is szánkóztunk már gyerekkorunkban, de nem is álmotuk, hogy a szánkóból valamikor ródli lesz. Ha pedig kivétel-kép egyszer felreértésből lehetett tartani s a nagy szántól meg kellett különböztetni, azt mondtuk: gyalogszánkó v. kisszánkó, gyerekszánkó. A sí-nek igen jó két neve keletkezett irodalmi nyelvünkben: hótalp és lábszánkó; de egyik se lett igen népszerű. Talán több szerencséje lesz a sí-hoz véletlenül hasonlító népies sikolyának, mely e korcs szóval is rímel. Ez a csallóközi népnyelv szava s a Nyelvőrben már évekket ezelőtt ajánlva volt. Tátraszéplakon, a sikonya- és szánkósport egyik főhelyén, januárban ilyenforma fölszólítás volt ki-

akasztva: »Tátraszéplakon kerüljük, a mennyire lehet, az idegenszerű sportkifejezéseket és mondjuk: ródli helyett szánkó, ródlizás helyett szánkózás, sí helyett sikolya, sízés és síelés helyett sikolyázás, lenker helyett terelő. Ha magyarok vagyunk, legyünk magyarok! (Aláírva:) Magyar Nyelvőr.« A fölszólításnak volt is némi foganatja. Ott helyben sokan használták a magyar kifejezéseket. S még laptudósításokba is belekerült az új terelő (olyan szánkó, amelyet kézzel lehet terelni), pl. Az Ujság s a Pesti Hírlap jan. 4-i számában: »Szánkóverseny Tátraszéplakon. I. Szánkó(ródli)-verseny. II. Terelő szánkók (Lenker) versenye. III. Hölgyek szánkóversenye.« De emellett folyvást járja a lapokban: ródli-verseny, »a ródlizás áldozata« stb. Minek ez?

Antibarbarus.

Közlekedési hírek.

Gyergyószentmiklósi értekezlet. November hó 8-án Csíkvármegye törvényhatóságának gyergyószentmiklósi tagjai Gyergyószentmiklóson értekezletet tartottak olyan munkaprogramm kidolgozása céljából, amelynek megvalósítása gazdasági és kulturális előhaladását biztosítaná Gyergyószentmiklósnak és egész Gyergyónak. Az értekezlet közegészségügyi, tanügyi és közlekedésügyi kérdéseket tűzött napirendre, többek között beható vita után határozatilag kimondták, hogy Csíkvármegye törvényhatóságánál a Parajdról Gyergyószentmiklóstra vezető vasútvonalnak kiépítését fogják sürgetni. A tervezett mintegy 30 km. vasúti vonal a Kisküküllő völgyéből a vízválasztó Hargita hegységen át haladna a Marosvölgybe Gyergyószentmiklóstra és a Hargita hegylánc szépségeit tenné könnyűszerrel hozzáférhetővé a turista-forgalom és a Szovátán fürdőzők számára.

A Maros hajózhatóvá tétele. Az aradi kereskedelmi és iparkamara

kezdemenyezésére és az ő vezetése alatt a szegedi, kolozsvári, marosvásárhelyi és brassói kamarák mozgalmat indítottak a Maros hajózhatóvá tétele érdekében. A Maros hajózhatóvá tételét már régebben kérelmezték és sürgették az érdekeltek, azonban eddig eredményt nem értek el. Most, hogy ebben az évben a vasútforgalmi zavarok tetőpontjukat érték s az erdélyi megyék lakosságának nyomora a nagy árvizek miatt a legnagyobb volt, a kamarák újra felelevenítették ezt az életrevaló és egy egész országrész létérdekét képező tervet. Az aradi kamara terjedelmes és kimerítő memorandumot készített erről a kérdéstről és azt a képviselőház elé fogja terjeszteni, kérve annak a földmívelésügyi tárca költségvetésével való egyidejű tárgyalását.

Automobil-közlekedés Galgó és Magyar-Lápos között. Egy magánvállalat automobil személyközleke-

dést létesített Galgó és Magyarláros között, naponta kétszeri közlekedésre. I. számú menetrend szerint indulás Magyarlárosról Galgóra reggel 6 ó. 15 perckor, érkezés reggel 7 ó. 30 perckor. Indulás Galgóról d. e. 11 ó., érkezés Magyarlárosra d. e. 12 órakor. A II. menetrend szerint indulás Magyarlárosról d. u. 1 órakor, érkezés Galgóra d. u. 2 órakor.

Indulás Galgóról d. u. 5 ó. 40 perckor, érkezés Magyarlárosra d. u. 6 óra 40 perckor. Jegyek előre váltandók Magyarlároson a postán. Galgón pedig egyelőre a kocsivezetőnél, indulás előtt. Személyjegy 5 kor. Gyermejjegy 10 éves korig 2 k 50 fillér. Podgyászdíj 10 kg.-ig 50 fillér, 25 kg.-ig 1 korona.

Halálozások.

Ditrői Puskás Zoltán IV. éves joghallgatót, az egyetemi körnek múlt évi elnökét, a kéréselhetetlen halál kiragadta az élők sorából. Szép reményekre jogosító fiatal turista társunkat f. évi november 15-ikén hantoltuk el nagy szomorúság között. Az elhunyt-

ban ditrői Puskás Béla választmányi tagunk fiát siratja.

Karakas Gizella tanítónő (Nagyvárad) tagtársunk nov. hó 22-én elhunyt, Karakas Károly nagyvárad tagtársunk testvérét gyászolja az elhunytban. Legyen áldás emlékezetén!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

